

kinologija

PSI U SLUŽBI

psi za detekciju

tekst: Vedrana Glavaš, Chris Nikolić

ljudskih ostataka

foto: arhiva Vedrane Glavaš

u službi znanosti

kinologija

PSI U SLUŽBI

Sredinom studenog 2018.
ugledni je časopis
**Journal of Archaeological
Method and Theory**
objavio tekst
“Human Remains Detection Dogs
as a New Prospecting Method in
Archaeology”.

Autorice članka su
Vedrana Glavaš i Andrea Pintar.

Zašto je to toliko značajno?
U ovom je znanstvenom radu
po prvi puta objavljeno testiranje
rada cadaver/pasa za detekciju
ljudskih ostataka (HRD dogs)
te je definiran način njihova rada.
I to na zahtjevnom velebitskom
terenu na arheološkom lokalitetu
Drvišica u blizini Karlobaga.
Rezultat je to puno rada, iskustva
i spleta čudnih okolnosti.
Kako to i inače biva.

Petak, večer je, kraj petog mjeseca 2015. g. i sjedim u Zadru. Vruće je. Sutra će isto biti vruće. Frka, moja retriverica, nema se gdje u Zadru kupati. Nema plaže za pse, a kupaći po kamenjaru nisu baš friendly. Ništa. Idem na Pag. Kolege s Odjela za arheologiju imaju podvodno istraživanje i to će biti idealno - idealno za Frku. Kupat će se cijeli vikend, a i ja ću malo gledati što kolege rade.

Drugi dan na Pagu. Točam noge u moru, Frka se kupi i baš mi je super - super mi je i jer kolege rade, a ja sam na slobodnom vikendu.

Odjednom, pojavljuje se ronilac. Upoznajemo se. Zove se Vedran - isto kao i ja. Pita me čim se bavim... a kad me netko to pita, raspičam se o Velebitu u beskonačnost. I kažem kako sad trenutno nemam iskopavanja, ali u jesen nastavljam s istraživanjem prapovijesne nekropole (grob-lja) na lokalitetu Drvišica u Karlobagu. Kaže Vedran, super, pa kad budeš išla javi se, jer imam ti ja frendicu koja ima pse, a zanimaju je grobovi. Meni upitnik iznad glave i pitam, onako usput, kakve veze imaju psi i grobovi. "Imaju, to su ti posebno

obučeni psi koji traže grobove. Hoće da vas spojim?" kaže Vedran. Pitam ja, "i koliko prijateljica ima pasa?" 5 komada - kaže Vedran. Moj odgovor je odmah bio "može", jer sam vizualizirala 5 pasa s nama na terenu, i kako ću se baš pomaziti sa svih 5 - iako, u tom trenutku nisam imala pojma ni što ti psi točno rade, niti koja su pasmina, niti što točno znači radni pas. Ja sam ipak do sad uvijek imala kućne ljubimce, a trenutačnom je jedini rad bio donijeti mi lopticu koju sam joj maloprije bacila u more.

U četvrtak mi zvoni mobitel. S druge strane službeni glas. "Dobar dan, ovdje Andrea Pintar, jesam li dobila doktoricu Vedranu Glavaš?" Jeste, izvolite. "Vedran mi je dao Vaš broj." Ja: Aaa, vi ste ona s psima, hoćemo na ti? "Ajmo", kaže Andrea. I raspičala se Andrea o svojim psima, ja sam se raspičala o svom Velebitu, kamenjaru, Drvišici i grobovima koji se datiraju u 8. stoljeće prije Krista. "Znaš Vedrana, moji psi nisu nikad radili toliko stare grobove, ali nikad nismo imali priliku da probamo. Nisu arheolozi baš otvoreni

prema toj ideji pasa koji traže grobove. Ja: "Znam, da, ali ništa nas ne košta da probamo (a u glavi mi i dalje 5 pasa koji će mi doći u posjet - veselim se). Kad ćemo? Andrea: "Kad možeš?" Ja: Mogu u subotu. Andrea: "Može. Nađemo se u 6 u Karlobagu."

Subota, 6 sati ujutro. Dolaze Andrea i Chris i 5 pasa (4 belgijska ovčara i jedna Njemica). Odmah po dolasku na teren, upozoravam ih da ovo nije običan arheološki lokalitet. Arheolozi baš "ne vole" Velebit, jer često treba dosta hodati do mjesta iskopavanja. Do Drvišice put nije dug, ali je strm i zapravo nije put - mi smo ga prethodne godine probili mačetama tako da je zapravo tunel kroz makiju preko škrapa i osutih prapovijesnih terasa - što za pseće šape i nije nešto. Uglavnom, plan je bio da prvo testiramo pse na grobovima koje smo mi prije točno godinu dana iskopalili i ostavili na milost i nemilost kiši, suncu i buri i vidimo hoće li psi imati ikakvog interesa. Ti iskopani grobovi su vrlo za-

nimljivi i s arheološkog stajališta - radi se o kružnim suhozidnim strukturama promjera oko 5 m, unutar kojih se nalazi mala grobna škrinja. Unutar škrinje nalazilo se više pokojnika pokapanih u zgrčenom položaju.

Pitam Andreu, "kako ću ja znati da je pas zainteresiran?" Ona mi objasni da svaki pas različito reagira na specifičan miris raspada ljudskog tijela, ali kada pas pronade izvor tog mirisa, ili legne na tu poziciju, ili laje - tad još nisam imala pojma o aktivnoj i pasivnoj indikaciji. I kažem joj laički, "ali znaš, ovdje ima puno životinjskih kostiju." Pritom mi ona objasni da je miris čovjeka specifičan samo za ljudsku vrstu i da pas ne može pomiješati miris raspadnute životinje s mirisom čovjeka. Pomislim, da, logično - drugačiji kemijski sastav.

S radom je krenula prva Mali. Rastrčala se po grobovima - ja stojim sa strane i gledam - i njuši, njuši, dođe do prve grobne škrinje, legne unutra i počne lajati kao luda. Potom je Andrea promijenila pse i svi su počeli reagirati na pozicije grobnih škrinja iz kojih smo mi godinu dana prije izvadili sve kosti i zemlju. Sljedeći izlazak od Mali bila je markacija u blizini jednog grma - Mali je legla, okrenula glavu prema grmu i nije mrdala. To je bila lokacija koju mi tada nismo istraživali i nisam kao arheolog mogla vidjeti nalazi li se na tom mjestu grob ili ne. Međutim, s obzirom da smo shvatili da psi reagiraju na miris grobova starih više od 2.500 godina - točnije na grobove iz 8. stoljeća prije Krista, odlučili smo otići na pivo da probavimo tu informaciju - a i postajalo je vruće, a psi ne mogu raditi po velikoj vrućini. Sjedimo na pivu i kažem ja, "daj, idemo ovo napraviti na neistraženom dijelu nekropole. Ja ionako idućih par godina imam plan kopati nekropolu - idemo proći s psima ostali dio, pa ćemo kroz par godina vidjeti rezultate - tako je i bilo.

Istraživanje s psima tako je započelo u rujnu, paralelno s istraživanjima na Drvišici koja se provode sustavno već nekoliko godina. Mali, Panda, Sattwe, Arwen i Peper su tada, zajedno s Andreom i Chrisom i studentima arheologije, proveli s nama na terenu tjedan dana. To je za pse bilo posebno naporno, jer im je oštri kamen poprilično poderao šape. Međutim, psi su lokacije najjačeg mirisa ipak označili, a mi smo nastavili iskopavati do danas, vođeni njihovim podacima.

Prva lokacija koja je istraжена je lokacija koju je indicirala Mali tijekom prvog testiranja pasa još u 6. mjesecu (pokraj onog grma) - to je bio grob 4. Do 2018. godine istraжено je ukupno 6 grobnica na nekropoli Drvišice.

Ovo istraživanje na Drvišici će se nastaviti i u sljedećim godinama, a psi će uvijek ostati jedna od mojih metoda istraživanja i traženja nekropole - prvenstveno iz razloga što je metoda kao takva nedestruktivna i ne zahtijeva probno iskopavanje kako bi se pronašli ostaci nekropole. U budućnosti nam je dakako, pasji nos testirati na još veću starost što vjerujem, za iskusne detekcijske pse Mali, Pandu, Arwen i Pepera te najmlađu Coffee ne bi trebao biti problem. Raspad ljudskog tijela očito zauvijek kontaminira zemlju te je ona kao takva prepoznatljiva psećem njuhu. Ista pseća ekipa postupno upoznaje i ostale lokalitete kako u Hrvatskoj, tako i u inozemstvu, koji su nakon objavljenog znanstvenog rada otvorili vrata i psima kao novoj metodi prospekcije u arheologiji.

Doduše, uskoro očekujem viceve tipa "Što dobiješ kad pošalješ doktoricu Ličanku i etologinju Purgericu s psima na Velebit? Puno grobova". 🐾